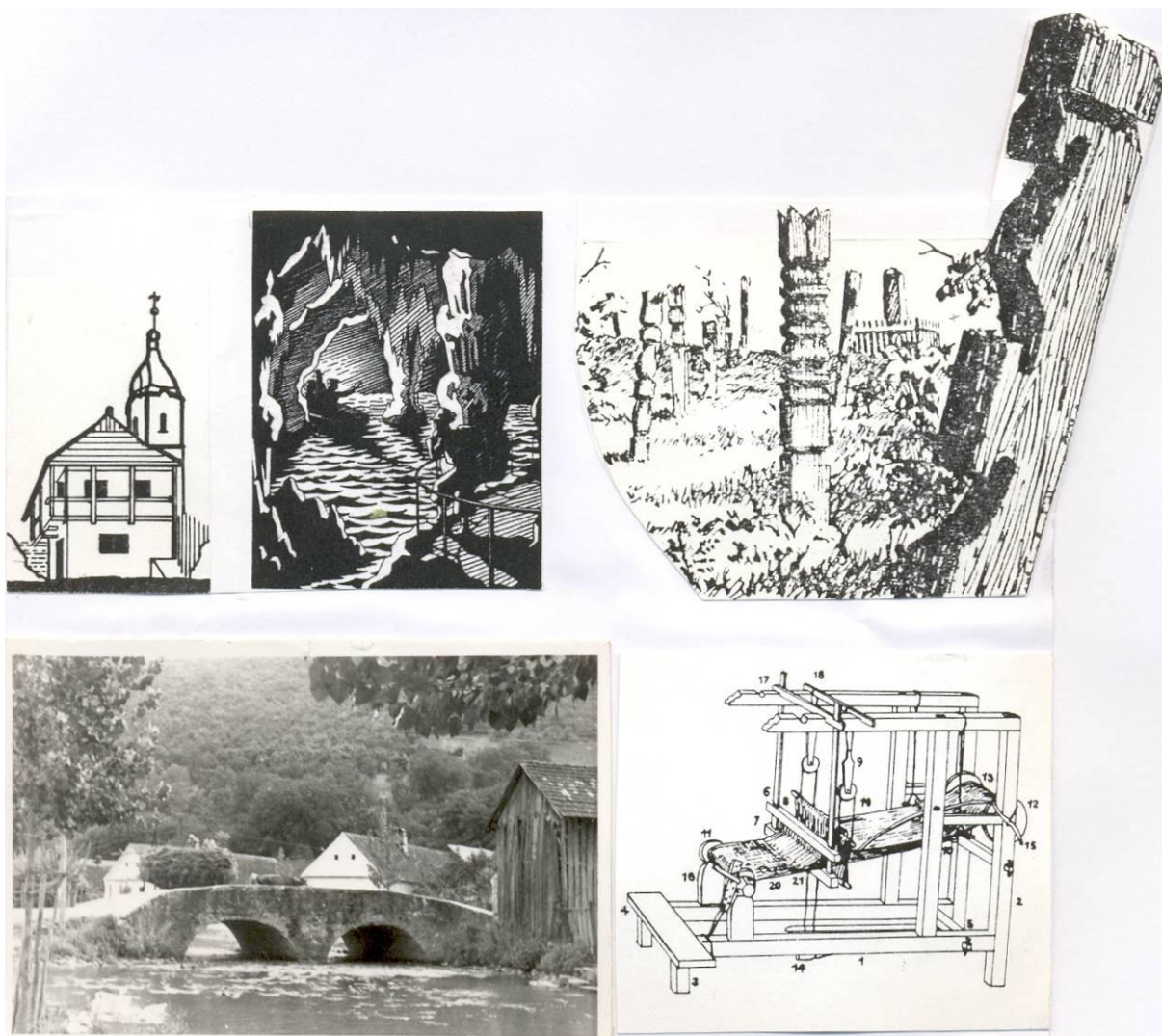

JÓSVAFŐI
HELYTÖRTÉNETI FÜZETEK

26. füzet, 2007

**JÓSVAFŐI
HELYTÖRTÉNETI FÜZETEK**

14. évfolyam 26. füzet
2007.

Felelős szerkesztő:
Szablyár Péter

Felelős kiadó:
Szablyár Péter
ügyvezető

HU ISSN 1785-9956

Kiadja a **SZINLŐ Barlangi-vendégforgalmi Kft.**,
(Jósvafő, 3758 Dózsa György utca 3.)
a jósvafői tájház alapítója.

✉ szinlo@t-online.hu

📁 <http://www.museum.hu/josvafo/tajhaz>

Nyomdai munkák: **K-B Aktív Kft.** Gyorsnyomda és másolószolgálat,
Miskolc. Felelős vezető: Kása Béla

Jósvafő jövője – Jósvafő múltja

Tisztelt Olvasóim, Kedves Barátaim!

„Ez” a Jósvafő már nem „Az” a Jósvafő....Történelmietlen lenne egyszerűen csak „visszasírni” az 5, 10, 15, 20 évvel ezelőtti Jósvafőt. Hiszen óriásit változott a világ, és hogy mindez bevetődik ebbe a kis völgy végi település életébe, ez természetes. Ilyen kevesen évszázadok óta nem éltek Jósvafőn, ennyi lakatlan ház sosem volt itt, ennyi új autót sosem láttunk errefelé, ilyen gazdag választék sosem volt az élelmiszer boltokban, ennyi házra sosem volt kiírva, hogy ELADÓ. Sorolhatnám azt is, hogy MIÉRT? Mert természetesen oka mindennek van. A sokat megért, legendás „Nagy generáció” többsége már eltávozott közülünk. Most döbbenünk rá, hogy nem kérdeztünk tőlük eleget, nem rögzítettük mindennapjaikat, nem figyeltük meg azt a hallatlan ismeretanyagot, amit csak ők tudtak utoljára, a szövőszék felvetésétől a kenyérsütésig, a kézimunkázástól a derelyekészítésig.... Nem kerestük fel elég gyakran Őket, amikor már egyedül maradtak...

Változatlanul kevesebb a látogató a tájházban, mint a korábbi években. Kevesebb a gyermek látogató, a szomszédos Parókia (hivatalos nevén Erdei Iskolai Bázishely) ebben az évben csak töredékét fogadta a korábbi évek erdei iskolás csoportjainak. Egyet értek az ország gazdasági helyzetének rendbe tételével, de azzal már nem, hogy ennek a gyerekek igyák meg a levét! Jóleső érzéssel tapasztaltuk, hogy milyen sokat jelent egy városi gyermek részére az a négy nap, amit Jósvafőn töltött. Szemmel láthatóan nyugodtabbak, csendesebbek, tiszteletudóbbak, fegyelmezettebbek lettek. És ehhez minden feltétel adott ma is!

A tájház műtárgyállománya tovább gazdagodott a Boros, Bokros, Boldogh család adományai jóvoltából. Köszönjük! Csinosak a kis botanikus kertek is, köszönet Tóth Erikának és Litkei Krisztinának!

Jósvafő, 2007. július 16.

Szablyár Péter

Ez a kiadvány bolti terjesztésre nem kerül. Másolása nem tilos, inkább megtisztelő.

A 2007-es év jósvafői helytörténeti szenzációja:

Dely László: Magyarországi kapitányoknak és királyoknak históriájok.
1779. (Ívrét 96 lap. Végén: Composuit Lad. Dely de Josvafő p. t. V. D. M.
Legenyensis. 1779. 2. Juny.)

Koleszár Krisztián értesített még a télen egy mailen, hogy Szinnyei József: magyar írók élete és munkái (Arcanum Kiadó, 2000) c. könyvében egy jósvafői hivatkozásra talált, Dely László művére. Az irodalomjegyzék szerint a kézirat a Magyar Nemzeti Múzeum Kézirattárában található.

Azonnal akcióba léptem, Dr Kovács Tibor főigazgató úrhoz fordultam, kérve, hogy segítsen a kézirat másolatához való hozzájutást. Néhány hét múlva közölték velem, hogy a kézirat átkerült az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárába. Azonnal megkerestem Földesi Ferencet, a Kézirattár vezetőjét. Ő javasolta, hogy nézzem meg az Interneten az OSZK katalógust, ott azonnal kiderül, hogy megvan-e? Ha azon nincs rajta, akkor valószínűleg jelenleg nincs a Könyvtár tulajdonában. Azonnal rá az Internetre, és a katalógus nem tartalmazza a művet. Kezdtém elkeseredni. Visszahívtam Földesi Urat, elmondtam a bánatomat. Azt ígérte, hogy „manuálisan” is utána néz, és értesít a végeredményről. Hamarosan megjött a válasz:

Tisztelt Uram,

Elektronikus katalógusunk adatainak bevitelét egy külső cég végezte, ezért előfordulhatnak benne kisebb hibák, mint ebben az esetben is.

Valamilyen okból a kéziratoknak egy rövid tartománya kimaradt a leírásból. Dély kézírata ebbe a tartományba esik. Jelzete: Fol. Hung.

131.

Tehát megvan a kézirat, 48 levél (kb. 96 old.) terjedelmű. Ha kutatni kívánja, ezen az e-mail címen előrendelheti, ill. másolatot is rendelhet belőle. A másolat rendelése nem jogosítja fel a kutatókat a szöveg publikálására, ehhez közlési engedélyt kell kérni a Kézirattárból, amelyet csak a legritkább esetben szoktunk elutasítani.

Üdvözlettel,

Földesi Ferenc

oszt. vez.

Kézirattár

Hát velem madarat lehetett volna fogatni. Azonnal írtam a megrendelőt, majd június első napjaiban átvehettem Dely László művének másolatát....A kézirat gyönyörű, jól olvasható írással készült, és magyar nyelven....A történet tehát happy anddel zárult! Koleszár Krisztián, köszönöm az értesítést. Most már rajtunk a sor. Néhány részletet a Helytörténeti Füzetekben szeretnék leközzölni, de a nagy vágyam az, hogy a teljes művet kiadjuk, mint a község szülöttének 228 évvel ezelőtt született, irodalomtörténeti jelentőségű munkáját!

Elöl Járó Beszéd

A Görög Nemzetség Trója Városáért
Dühösködvén Szörnyen Ilium Váraért
Vér patakot öntött az egy Helenáért,
Menelaus Királynagy bárácságáért.

Mert esztendőig vitta, ostromlotta
Márvány kő bástyáit.....rontotta.
A nagy Görög Tábor, míg fell fordította
Végre díszörségét porba borította.

A számlálhatatlan vitézlő rendeket
Országokat bíró sok fejedelmeket.
Fegyver meg emésztett minden Nemzeteket,
A jó hírért 's névért ki onták véreket.

A Fő Vezér Hector életét le tette,
Hogy Ravasz Acchilles dárda alá vette
Trója reménységet mindgyárt el ejtette
Régi állapotját sírva emlegette.

Briamus Királynak sok tünődéseit
A bölcs Hekubának zaporos könyveit
Ankromache Asszony sűrű nyögéseit
Ki számlálhatná meg keserűségeit.

Ez a kegyetlen Márs tündéres játéka
Dárda vasak ellen, pánczél fro....itéka.
Ez a Haza mellett virtus borítóka
És az ellenségnek fegyver tartaléka.

Édes Magyar Hazánk illy szörnyű csatákon
Sokszor által gázolt nagy vér osztályokon
Eleitül fogva ült ilyen Hajókon
Mutatta virtusát sok baj vívásokon.

Elsőben is vérrel szállá Pannóniát
A midőn elhagyá a sovány Schirbrát (?)
Vérrel fundálta fel Buda Sikambriát
Mert Attila ölte meg ez Atyafiát.

Sok fő kapitányok veszték a Hazáért
Nagy vitézek hultak szép szabadságáért.
Forrot a magyar vér 's hült Pannóniáért,
Más nemzetnél lévő arany koronáért.

Török, Tatár nemzet veté oldalának,
Dardáit, nyilait Magyar hazájának.
Pusztulását nyögve nézte országának,
Melyre csak az Istent hívta oltalmának.

Dühödt Thirannus ezt pusztáva tette
Mikor magyar vérrel fegyverét festette.
Senki akarattját nem szelidíthette.
Míg az Isten végre megszegyénítette.

Tudna erről szólni a Mohács mezeje,
Mi..... vérontást tett pogány ereje.
Sok magyar vezérnek itt maradott feje,
Ki húla 's loccsana az agya veleje.

A külső nemzetek már is emlegetik
E véletlen romlást sírva beszélgetik.
De ha mások szívét ennyire .....
A mienket jobban 's mélyebben .....

Szerezz azért Músám táblákat magadnak
Számos esztendőig mellyek meg maradnak.
Emésztő tűz össze nem olvadnak
Papíros módjára el sem is .....

Ird le tartós arany betűkkel hireket,
Magyar királyoknak jegyezi fel neveket.
Kik hazájok mellet ki onták véreket
És nem drágállották le tenni élveket.

A továbbiakban egy-egy versszakot mutatunk be az írásműben bemutatott személyekről, igyekezve felkelteni az érdeklődést e különleges irodalmi csemege iránt:

„Első kapitánya a Magyaroknak. KEVE

Ez tizenkilencszáz ezer sok népével
Schithiából ki jött roppant seregével
Széles utat nyitot fényes fegyverével
Nem gondolt Menség fenyegetésével”

„Második kapitánya a magyaroknak: KADIKA

Meg lankadt magyarok szíve erejében,
Hogy Keve leszálla a föld üregében.
De Kadikát látván vitéz természetben
Ismét meg újjula várt reménységében.”

„Harmadik kapitánya a Magyarokk: KEME

Magyar Marsi nevet attak vólt Kemék,
Hogy nagy barádságát szemlélték szívének,
Menség verivel éli fegyverének,
Villogot, piroslott szép hegyes törének.”

„Negyedik kapitánya a Magyaroknak: BELA

Liladest, Ókestest Attyafi véreket
Tsudállya e világ nagy szereteteket
Kastornak Pollusnak edgyes értelmeket
Beszéli mindenek híreket, neveket.”

„Ötödik kapitánya a Magyaroknak: BUDA

Buda egy testvér vólt a nagy Attilával
A földet rémítő Isten ostorával.
De meg nem egyezett jó atyafiával
Noha sokat szolgált mellette kardjával.”

„Hatodik kapitánya és első királya a pogányságban lévő Magyar nemzetnek: ATILLA

Minden nemzetségek rettegnek, rémülnek
Attilának híren országok zendülnek.
Fegyvert, dárdát, pallost sokan köszörülnek,
Ifegen nemzetek füleik csendülnek.”

„Hetedik kapitánya a Magyaroknak: ÁRPAD

Három száz esztendőt már elfordulának,
Hogy halála történt a nagy Atillának.
Híre is alig vólt porának hamvának
Mikor nagy öröme jött Pannóniának.”

„A nyolcadik.....SZETBOLDS

A hegyes régiség Etelének
Jó emlékezetét erkölcsének,
Mert jelét mutatta nagy vitézségének
Midőn sokat szolgált Edes Nemzetének.”

„Kilencedik.....kapitánya a .....: GYULA

Ha Gyulát kérdezik az ő elejéről
Scythiában eredt régi Nemzetéről.
Álly meg: tudakozódj inkább személyéről
Eleit felül múlt nagy vitézségéről.”

„Tizedik kapitánya a magyaroknak: KUND

Ha a fegyvert okos tanáts nem követi
Sem tanáts ahogy azt fegyver nem követi
Az az ellenséget meg nem ijesztheti
S győzővé vitéznek kardját nem teheti.”

„Tizenegyedik kapitánya a magyaroknak: LEHEL

Ha tekéntesz Lehel vitéz termetére
Mást számlálod benne nézvén erejére.
Olyan mint .....vidám elméjére
Vagy pedig Patroktus régi nemzetére.”

„Tizenkettedik kapitánya a magyaroknak: VERBULTS

Egy nap magyaroknak minden reménységek
Lehelben Verbultsban avult dicsőségek
E kettő halálán lett keresúségek
A mellyen vidámult az örült ellenségek.”

„Tizenharmadik kapitánya a magyaroknak: URS

Ursz majd medvét tészén meg ne ijjedj tőlle,
Mert ha szép dolgokat tarthatok felőlle.
Ne távozz ne fuss el hirtelen előlle
Mert vitézi virtus tündöklök belőlle.”

„A keresztyén Magyaroknak első hercege: GEJZA

A sűrű ködöknek hamar avullását
Terhes fellegeknek hirtelen oszlását
Szép napfény követi és sugározását
Mutattya az égnek bólttyán víg futását.”

„A Magyarok első keresztyén királlya: SZENT ISTVÁN

Arany oszlopokat Szent István nevének
Méltó hogy emellyünk emlékezetének
Gyémánt kő táblákat szerezzünk hívének
S írjuk fel czímerét keresztyénségének.”

„Második királlya a Magyaroknak: PÉTER

Hogy istván költöze teste sír halmára
Szomorú orczákat öltöze magára
Szegény Magyar Ország, s' juta siralmára
Három esztendőig fekete gyászszára.”

„Harmadik királlya a magyaroknak: ABA

Ez is majd mindenben Péter követője
A Magyar Nemzetnek nagy kesergetője
Sok vissza vonásnak kovásza ellője
A Szent Koronának nem volt érdemlője.”

„Negyedik királlya a Magyaroknak: I^{ső} ANDRAS

Szent István halálát sok homálly borítá
Szegény Magyar Ország szívét bú borítá
Mikor Aba, Péter nagyon szomorítá
Még első András is baját szaporítá.”

„Ötödik királlya a magyaroknak: I^{só} BÉLA

Midőn reggel veres az ég tekinteti
Esső és változás gyakorta követi.
Ha az országlásnak véres a kezdeti
Véressen is léssen annak végezeti.”

„Hatodik királlya a magyaroknak: SALAMON

Ez vala Szent István másod unokája
András Királly Fia, egyebek tsudája
De rájok nem ütött erköltse formája
A mint bizonyítja az írók pennája.”

„Hetedik királlya a magyaroknak: GEIZA

Geiza fia vala az első Bélának
De többet tartozott Lászlónak Battyának
Minden dolgaiban mint Edes Attyának
Mert Lászlóval nyerte hangját országának.”

„Nyoltzadik Királlya a magyaroknak: SZENT LASZLÓ

Ismét Magyar Ország Búbút ki vétkezett
Hogy jámbor attyafi után más érkezett
Erős királly helyyett nagy Márs következett
Ki szeretetével mindent befedezett.”

„Kilenczedik királlya a magyaroknak: KÁLMÁN

A micsodás karban egyszer helyheztettél
Külsőben, belsőben, világban tétettél.
Abban járj el híven, arra rendeltettél
Köszönd meg Istennek, hogy ell nem vettettél.”

„Tizedik királlya a magyaroknak. II. ISTVÁN

Egy napja tündöklük a világ egének
De tizenkét csillag jár elől fénnének.
Így égnek kell lenni az ország fejének
De még is szükséges kérni sok szemének.”

„Tizen egyedik királya a magyaroknak: VAK BÉLA

.....kell lenni nép fejedelmének
Épp szemekkel bírni hadak vezérének
De Béla elvesztvén fényét kétt szemének
Még is hasznát vette tanácsos eszének.”

„Tizenkettődik királya a magyaroknak: II. GEIZA

Százhatvan esztendő fordult kerekére
Hogy ismét jó királyt Magyarország éve.
Béla fia Gejza haza örömeire
Üle királyságnak igazán székére.”

„Tizenharmadik királya a magyaroknak: III. ISTVÁN

A nagyravágyó és virtusok rontója
Fenten való látás, békesség bontója
Ki a felső poltznak hamis hódítója
Nem lesz annak Isten meg boldogítója.”

„Tizennegyedik királya a magyaroknak: II. LÁSZLÓ

Harmadik Istvánnak ez is követője
Minden gonoszságnak talmácsa ’sellője
Sok vissza vonásnak országban szerzője
És a koronának csalárd viselője.”

„Tizenötödik királya a magyaroknak: IV. ISTVÁN

Ez kegyyes fia volt második Gejzának
Jó fia maradott a jámbor attyának
Békességet kívánt az egész országnak
Magát pedig tette minden baráttjának.”

„Tizenhatodik királya a Magyaroknak: III. BÉLA

Ha veted szemedet harmadik Bélára,
Találsz az országnak egy jó királynak.
Izasság szerető hasznos bírójára
És haza fiakk oltalmazójára.”

„Tizenhetedik királya a magyaroknak: IMRE

A drága jó erkölcs minden gyemántokat
Jámborság, szelídség Kárbunkulusokat
Meg halad felül mint szép ábrázatokat
Ezek ékesítik meg a királyokat.”

„Tizennyolcadik királya a magyaroknak: III. LÁSZLÓ

Jó fia született a jámbor Imrének
Jó vezére leve az ország ügyének
Emelkedet szarva Haza reményének
Lászlóhoz mutatta jelét örömének.”

„Tizenkilencedik királya Magyar Országának: II. ANDRÁS

Most ért, ha valaha egyszer szép időket
Édes magyar hazánk kívánt esztendőket
Vígsgót örömet mindenben nemzőket
Nem pedig bánattal bé tellyes időket.”

„Huszadik királya Magyar Országának: IV. BÉLA

Hogy ha mindenkben szerencse járása
Pontban esne’ s volna az idők forgása
Nem lenne senkinek így fogyatkozása
De edgyik szerencse másik csatázása.”

„Huszon egyedik királya Magyar Országának: V. ISTVÁN

Istvánra Bélának szerencsés fiára
Szálla Magyar Ország, ’s üle kormányára
Leve a Hazának oltalmazására
És az ellenségnek megboszsúlására.”

„XXII^{dik} királya Magyar Országának: IV. LÁSZLÓ

Ez elsőben nyújtott nagy jó reménységet
Az egész országnak szerze békességet
De osztán Néróval nagy kegyetlenséget
Öltöze magára minden feneséget.”

„XXIV. Királya Magyar Országának: VENTZEL

Mikor a fényes nap nyugovásra megyen
Az egen ámbár sok csillag szeme legyen
Helyében strásákat álítson és tegyen
Mégsem lehet hogy ég olly világot vegyen.”

„XXV^{dik} királya Magyar Országának: OTTÓ

Az ország urai nem kicsinyt botlának
Amikor Ottóhoz minnyájan hajlának
Mert oly fejedelmet Hazának adának
Hogy bár inkább maradt volna ő magának.”

„XXVI^{dik} királya Magyar Országának: I. KÁROLY

Aki a koronát régen érdemlette
A maga fejére immáron fel vette
Károly király székit meg erősítette
Illő igassággal szépen körül vette.”

„XXVII. Királya Magyar Országának: I. LAJOS

Gyűllyetek most öszve fejedelemségek
Álljatok .....külső nemzettségek
Hajcsatok fejeket régi ellenségek
Tisztellyetek Lajost minden tisztességek.”

„XXVIII^{dik} királya Magyar Országának: MÁRIA

Leginkáb az ország sírásra fakada
Könyve özönének zápora árada
Azért hogy Lajosnak fia nem marada
Kevésben is múlt, hogy magva nem szakada.”

„XXIX^{dik} királya Magyar Országának: II. KÁROLY

Ravasz róka jött be az ország bajára,
Aki jobban lehet a maga javára
Mint sem az hazának dolgára, ’s hasznára
Azért méltatlan volt olyan koronára.”

„XXX^{dik} királya Magyar Országának: SIGMOND

Negyedik Károlynak ez császári vére
Ki a koronára érdemekkel ére
Akár virtusira, akár termetére
Méltó az országnak királyi székére.”

„XXXI^{dik} királya Magyar Országának: ALBERT

Albert az országnak leve fényessége
Az Austriai háznak reménysége
Tündöklött mint zászlópéldás kegyessége
Kedves volt mindenben mindennek hívsége.”

„XXXII^{dik} királya Magyar Országának: ULDISLAUS

Ez lengyel nemzet volt de bölcs mindenekben
Mely meg kívántatik fejedelmekben
Az ország kormányán lévő emberekben
Hogy annál bátrabban üllyönek székekben.”

„Magyar Országának legfőbb igazgatója: HUNYADI JÁNOS

Hunyadi Jánosnak a vitézségéről
Pennádat emeled irni szemettyéről
Meg némulsz, nem szolhatsz méltó érdeméről
Másokat fellyül múlt nagy vitézségéről.”

„Harmincharmadik királya a Magyar.....: V. LASZLO

Ez Sigmond Császárnak vala unokája
Erzsébet asszonytól Albert király fia
De mindenre nézveez vala nagy .....
Hogy tsak edjiknek is érdemét nem vijja.”

„Harmincnegyedik királya a Magyar Országának: KORVINUS MATTYAS

Az Isten tanátsa vagy ég feneketlen
Meg vizsgálhatatlan mérsékelhetetlen
Embernek végére menni lehetetlen
Mert a véges elme ebben tehetetlen.”

„Harmincötödik királlya a magyaroknak: IZ LADISLAUS

Mikor Samson el dült a nép nem lankada
Meg hólt Mátyás Király remény el szakada
Az ország szép napja homályban
Mert hamar illy Marsra éppen nem hava.”

„Harminchatodik királlya Magyar Országának: II^{dik} LAJOS

Könyvek záporival áztasd szemeidet
Lett az országnak mint keserűségre
Mivel kevés jót tett haza védelmére
Nem is sokat bánták hogy elment a végére.”

„Harminchetedik királlya Magyar Országának: ZÁPOLYA JÁNOS

Ha a természetnek szép ajándékára
És a szerentsének különös javára
Tekéntünk; méltó volt János koronára
És Magyar Országának igazgatására.”

„Harmincyolcadik királlya a Magyaroknak: I. FERDINÁND

Mint gyémántos gyűrű királyok kezében
Mint a Karbunkulus fülek függőjében
Vagy mint a szép eső annak idejében
Korona úgy illett Ferdinánd fejében.”

„XXXIX^{dik} királlya Magyar Országának: MAXIMILIAN vagy MIKSA

Mikor nagy Sándornak vala születése
Macedoniában világra levése
Attyának Fülepnak tett örvendezése
És Olympiának búva felejtése.”

„XL^{dik} királlya Magyar Országának: RUDOLFF

Boldog nemzeteknek mondhattuk azokat
Mellyeknek Dávidok jó salamonokat
Hagyhatnak utánnok olyan királyokat
A kik igazgattyák bölcsen országokat.”

„XLI^{dik} királya Magyar Országának: II. MÁTYÁS

Sok királyok képét képírók festették,
A szakadékoknak eleikben tették.
Sokakat táblákra.....
De sokszor igazán nem ékesítettek.”

„XLII^{dik} királya Magy. Országának: II. FERDINÁND

Ferdinánd érdemi éigig emelhettek
Széles birodalmi nagyon kiterjettek.
Messze lakó népek tőle elijettek
Hírének, nevének tiszteletet tettek.”

„XLIII^{dik} királya Magyar Országának: III. Ferdinánd

Ez vala harmadik Felséges Ferdinánd
Keetőnél nem utóbb bár érdemeit hánd.
Boldog ország mellynek isten illyet adánd
Mert annak szép napja soha nem borulánd.”

„XLIII^{dik} királya Magyar Országának: IV. FERDINÁND

Mihelyt a korona tétetik fejére
Mindgyárt rá is rontottak barkák életére
Ki dülák világbul hazánk sérelmére
És kegyes Attyának keserűségére.”

„XLV^{dik} királya Magyar Országának

Nosza szerencsétlen idő folydogállá
Az Haza .....sok sebet számlála
A mikor Leopold a Kormányra ála
De minden dolgában jó véget találá.”

„Negyvenhatodik királya Magyar Országának: I^{ső} JÓZSEF

Első Joseff császár jó attyát követte
..... virtusit eleibe tette
Szép .....Isten meg ékesítette
És uralkodását boldogul keltette.”

„Negyven hetedik királlya Magyar Országának: III^{dik} KÁROLY

Ez harmadik Károlyly királlyi székiben
Hatodik pedig mint császári tisztiben
De a menyi Károlyly volt nevezetiben
Alig tétették ennek eleibe.”

„Negyven nyolczadik mostani ditsőssegeesen uralkodó hivattya Magyar Országának: MARIA THEREZIA

A kékellő égnek szövétnek világa
Vidám vólt mikor lett ez Károlyly virága
Mivel születettett egy olly Leány ága
Kiben örvendezett Magyarok Országá”

Úr asztali edények

Ságh Dániel†

Ez a felvétel a március 15-i – a Tájházban megtartott – ünnepség előtt készült. Dani Bácsi azóta eltávozott közülünk. Jósvafőre költözésüket követően hamar összeismerkedtünk, és több nagyon kellemes beszélgetést folytathattam Vele az elmúlt években. Tavaly tavasszal, egy alkalommal – teljesen véletlenül – egyszerre indultunk Szelcepuszta felé. Dani Bácsi Frakkal – a Bözsi néniéktől megörökölt hű kutyájával – baktatott felfelé. Felidézte azt a tanulmányi kirándulást, amelyen még debreceni egyetemista korában járt Jósvafőn és a Baradla-barlangban Kessler Hubert, a fiatal barlangigazgató vezette Őket.

A természettudományi kaland élményeinek magnófelvételére már sajnos nem került sor, nagy kár!!!

Mindig nagy szeretettel beszélt Családjáról, gyermekeiről és hű társáról, Herta Néniről, aki bölcs szigorral és nagy szeretettel gondoskodott Róla. Számomra külön öröm volt, hogy a gazdáit rövid időn belül elvesztő Frakk új gazdára talált Bennük. Úgy látszik ő előre megérezte azt a szeretetet, ami új gazdái részéről később megnyilvánult.

Dani Bácsi! Jó utat égi sétáidon!!! Figyelj minket továbbra is odafentről!

Egy különös felfedezés Átányban

A Tájházsövetség Hevesen tartotta elnökségi ülését. Az ülést követően átutaztunk a közeli Átányba, ahol tájház működik. A tájház megtekintése után kalauzunk – Szonda István – kérdezte, hogy a református templomot megnézzük-e? Természetesen igen volt a válasz. A különös alaprajzú – 18. században épült templomba belépve döbbenet pillantottam meg a padelőkön ugyan azokat a motívumokat, mint amilyenek Jósvafőn vannak a templomban. Mind a formák, mind a színek teljesen a jósvafőire emlékeztettek. Sajnálatos, hogy a Széchenyi-terv keretében 2000-ben megújult templomnak pont a legértékesebb – koraközépkori része – nem készült el, a kis oldalhajó ablakai betörve, a feltárt freskötöredékek alatt építőanyag kupacok, használt számítógép-monitorokkal vegyítve.

Hazafelé jövet a rudabányai múzeum könyvtárából Hadobás Sanyi barátom kikereste Tombor Ilona: Magyarországi festett famennyezetek és rokonemlékek a XV-XIX. századból c. könyvét (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1968), amelynek 213. oldalán megtaláltam a rejtély kulcsát. Itt a XVIII. századi asztalosok és képírók felsorolásában megtaláltam Bede Pál nevét, az 1783-1794 működési időszakot és az általa festett két templom nevét: Átányt és Jósvafőt!!!

Ugyanennek a könyvnek a 143. oldalán a jósvafői templomról a következők olvashatók:

„**JÓSVAFŐ** (Borsod-Abaúj-Zemplén m.)

Ref. templom

Mennyezet. 84 tábla + 42 táblás új rész. Az egyik táblán. „Bede Pál Asztalos Legény Bányai Mihály Inas Tóth István.” – A középső táblán 1494-es évszám.

Két tájképes karzat, papi szék, papné széke, 6 festett padelő.”

R. Tombor Ilona: „Régi festett asztalosmunkák a XV-XIX. században (Corvina Kiadó, ?) c. könyve 30. fotója is a jósvafői templomot ábrázolja, az 51. oldalon a következő leírással:

„30. JÓSVAFŐ. A ref. templom belseje

84 egyforma táblából álló mennyezet, két festett karzat, papi szék, padok. A mennyezet színei: csíkos léckeretekben kék alapon 1-1 vörös medalion, belső mezőjük fehér, kék indákkal, közepen vörös ötszirmú virág. Felirata szerint Bede Pál asztalosmester készítette legényével és inasával 1794-ben.”

Az átányi református templom belseje

Padeló az átányi templomban

Jósvafői templombelső

Jósvafői padeló

A jósvafői templom bejáratai (H. Szabó Béla felvétele)

Jósvafő múltjának újabb összefoglalása

2006-ban jelent meg Sárközy Sebestyén: A történeti Torna megye településtopográfiája – a kezdetektől a 18. század elejéig; a Galyasági Településszövetség kiadásában. Ebből idézzük a Jósvafőre vonatkozó oldalakat.

23. Jósvafő

I. 1272/1303: *fluvius Ilsuafey, Ilswafew*; 1340: *Ilswafeu, Ilswafw*; 1406: *Ilswafew, Orswafew, Eésvafew, Elsewuafew*, 1427: *Olswafew*; 1432/1522:.....*de Orswaffew*; 1436: *Ilchuafew*, 1487: *Jolswafew*; 1486/1522: ...*de Joswaffew*; 1487:... *de Ilswafew*, 1501:... *de Joswafew*; 1549: *Joswafew, Jolsvafő*; 1631: *Josva Feő*, 1641 *Joswaffeő*; 1686: *josva*. Névváltozatok: *Ilsvafő, Olsvafő, Jolsvafő*. Ma *Jósvafő*. Neve a település elhelyezkedésével függ össze. A *Jósva* folyónévnek és a fő 'kezdet, forrás' utótag összetétele. Arra utal, hogy a település a *Jósva-patak* forrásánál, fejenél helyezkedik el.

II. A jelenlegi falu a *Jósva-*, a *Tohonya*, a *Kecső-* és a *Kajta-patak*ok egyesülésénél kiszélesedő völgyszakaszban, meredek lejtők közé szorulva, erdőkkel borított sziklás hegyoldalok közötti katlanban települ. Szántói a *Jósva-völgy* keletnek futó részén fekszenek, illetve korábban részben a falu északi oldalán emelkedő fennsíkokon terjeszkedtek. Alárendelten legelők és zömmel erdőterületek jellemzik határát.

Pesty Frigyes ismerteti azt a helyi hagyományt, miszerint a település korábban az ÉK-re lévő *Szelce-völgy*ben állt, melyet a falu lakosai arra alapoztak, hogy az ottani szántóföldeken épületalapokra, cserépedény-darabokra és egyéb tárgyakra akadtak. Ugyanott egy dombot is említ, melyet a *templom dombjának* neveznek. Pesty adatközlői a falu elvándorlásának okát a vízhiányban látták.

III. A *Jósvafő* víznévként először 1272-ben szerepel az eladományozott *Teresztenye* határjárásában. 1340-ben egyrésztől *Zalona-i Tekes* fia *István* fiai *István* és *Roland (Lorandus)*, másrésztől *Roland (Rolandus)* fia *János* és *Tekes* fia *László* a jászói konvent előtt birtokaikon örökre megosztottak, és ennek során *Jósvafő Istvánnak* és *Rolandnak* – a *Szini család* őseinek – jutott.

1386-ban *Széchy (Zeech-i)* *Miklós* nádor ítélete alapján *Ilsuafew-i Tekes* fia *János* és *Zeen-i László* fia *Tekes* felperesek, valamint *Zalona-i Lóránd* fia *István* mester alperes között birtokmegosztásra került sor, amelynek során – többek között – *Jósvafő* birtokát is megosztották, de itt a malmok osztályánál *János* és *Tekes* mesterek tiltakoztak. 1399-ben *Szalonnai István* birtokainak

felbecsülésekor Jósvafőn 20 népes és 2 pusztatelket, hat ekére (1 eke = 120 hold) menő szántóföldet, három ekére menő csipkebokrost, egy torony nélküli köegyházat, egy kétkerekű malmot, amely felülről hajtatik, eme kerekek közül az egyik az említett Istváné és az ő fiáé, egy elhagyott malmot és egy közönségesen hámornak nevezett malmot írnak össze.

Torna megye 1427. évi kamarahaszna-összeírásában Jósvafő, mint a szini uradalom része, 7 portával szerepel Szini István birtokaként. 1455-ben Csetneki András jelentette be igényét a Szalonnaiak több, köztük Jósvafőn lévő birtokrészének felére és egyben kérte a birtokrészekbe való beiktatását. 1470-ben hallunk arról a panaszáról, miszerint a Csetniekék – több más birtok mellett – a Sziniek jósvafői birtokrészét is elfoglalták és birtokolják. Az ügyben vizsgálat indult, amely a király előtt olyan tartalmú megegyezéssel zárult, miszerint a Sziniek a pert nem részletezett okokból leszállítják és a 6 márka bírságot kifizetik.

1473-ban jósvafői Tekes János arra vonatkozóan adott ki predikátumot, hogy mivel *Puthnok-i Ralbold Eruerus* megölése miatt birtokai a királyra szálltak volna, de vője, pataki Mihály a királytól kegyelmet eszközölt ki, birtokrészeit – köztük a Jósvafőn levőt -, neki zálogosítja el 200 magyar aranyforintért. 1474-ben Ilswafew-i Tekes János valamennyi – köztük a Jósvafő birtokban lévő – birtokrészét és nemesi telkeit unokáinak, *Marthonos-i* Benedeknek, *Pathak-i* Mihály fia, Bálintnak valamint Zsófiának adja el 1800 aranyforintért. 1475-ben Jósvafői Tekes János özvegye Katalin hitbérét és jegyajándékát az elhunyt férje birtokrészei – köztük Jósvafő – után Marthonos-i Benedeknek adja azzal, hogy azok fele csak halála után száll Benedekre.

Szini János és Mátyás azokat a birtokrészeket – ideértve a jósvafőit is -, amelynek korábban Jósvafői Tekes János tulajdonában voltak és saját költségükön visszaváltották a zálogbirtokosoktól, Martonosi Benedektől, Pataki László fiától Bálinttól és Zsófia leányától, 1478-ban elzálogosítják *NaghBessenyev-i* Bertalannak, a jászói prépostság kormányzójának (gubernátorának) és nővérének Katalinnak, a néhai Themerdekeghhaz-i Miklós özvegyének 500 aranyforintért. A birtok 1498-ban a Szini és a Tekes családé.

1521-ben is még a Szinieké a birtok, de az 1548. évi rovásadó-összeírásban már a Sziniek és a Csetneki család közös birtokaként szerepel, ahol 10 portát írtak össze. 1582-ben I. Rudolf megerősíti a Csetniekieket a birtokban, és új adományul adja nekik a szini uradalmat, amelyhez Jósvafő is hozzátartozik. Az 1595. évi templomösszeírás a falu templomát már református használatban lévőknek írja le. Az 1598. évi házösszeíráskor birtokosai Csetneki Ferenc, akinek birtokához 18 házat, továbbá kisebb birtokosok, akik birtokában to-

vábbi 7 házat, ezen kívül 6 elpusztult és 1 bírói házat (összesen 32 házat) írtak össze.

1648-ban a Szathmáry Király család is birtokosa volt, mivel ekkor Pálffy országbíró a családtagok között osztályt rendelt el, ami Jósvafő birtokát is érintette. Az 1660. évi nemesi összeírás 7 birtokos nemest és 6 armális nemest említ Jósvafőn. A 17. sz-ban a barakonyi családnak is volt itt részbirtoka. 1720-ban 6 jobbágy és 18 zsellér földművelő és szőlőtermelő népességet írtak össze Jósvafőn. Az összeírás külön kiemeli a gyümölcsstermelést, amely állandó jövedelmet biztosított.

IV. Almás-völgy: A Jósvafő községtől K-re, a Jósva-patak jobb partján, az Almás-völgy elnevezésű völgybe vezető földút mellett 1960-ban Nováki Gyula és Vastagh Gábor salaklelőhelyet talált, 1964-ben pedig próbaásatásra került sor. A Jósvafőről Szinpetri felé vezető országút közelében, az Almás-völgy betorkollásánál a Jósva-patakon egy fahíd vezet át. A híd mentén, a vízparton mindkét oldalon sok salak, vassalak és folyósalak került elő, a parttól eltávolodva néhány méterre viszont már nem volt nyoma salaknak a felszínen. A salakminták elemzése alapján itt rudabányai vasércet dolgoztak fel. Az ásatás során kőből készült kis aknás kemencék maradványai kerültek elő. A salak minősége és az előkerült kerámialeletek alapján a kemence korát 14-15. századnak határozták meg. A lelőhely feltehetően az 1399-ben említett hámorral azonosítható. Az ásatás során megállapítható volt az is, hogy az Almás-völgy torkolatánál működő hámort alulcsapó vízikerekek hajtották. A nagyobb átmérőjű kerék működtette a hámor kalapácsát, a kisebb átmérőjű kerék a vas olvasztására szolgáló „bucakemence” fűjtatóját. A feltárt kemence-töredékekből az olvasztó berendezést nem lehetett rekonstruálni.

Huta-rét. A Huta-rét Jósvafő községtől K-re, 1-1,5 km-re, a Szin község felé vezető országút mentén található, a Jósva-patak jobb oldalán vassalakot találtak. Nováki Gyula 1964-ben végzett itt próbaásatást, és 14-15. századi vaskohó nyomait találta meg a Jósva-patak partján.”

(A hivatkozásokat és a rájuk vonatkozó lábjegyzeteket itt nem közöltük, érdeklődés esetén a kiadványban célszerű utána nézni!)

Szórvány adatok a hajdani jósvafői zsidó közösségről

A vészorszak elpusztította szinte a teljes jósvafői zsidó közösséget. Írásos dokumentum alig maradt fenn tagjairól, vagy nem ismerjük a forrásokat. Ezért is figyelemre méltó Gassner-Guttmann Chaviva: „Turna n/Bodvu – Torna és környéke zsidósága élete c. írásmű, amelynek másolata nemrég került birtokunkba (évszám és kiadási hely, kiadó nélkül, valószínűleg magánkiadás!).

Két részletet idézünk a műből:

„SZIN

Szülőföldem és dicső őseim lakhelye. A sírkövek tanulsága szerint már 1800 körül laktak itt zsidók. 1870-ben imaházzal rendelkezik, saichetja és hitoktatója van.

Nagyapám Reb Jozsef Weisz z.c.l. vezetésével nagy fejlődésnek indult és a tornai kerület egyik legszebb közössége lett, majd 1930-ban a bódvaszilasi járás szórványközségei bevonásával önálló hitközség anyakönyvvezető rabbival. 1937-ben nagyapám halála után édesapám Reb Noách Mordecháj lett a hitközségi elnök. A pozsonyi jesiva végzettje volt, művelt ember és nagy talmid chachám.

Szin első rabbija a tornai cádik unokája volt, R. Jákov Neufeld, a miskolci R. Simson, ros bét-din fia volt. Utána a kiváló tudós rabbi R. Juda Lówy, a tornai rabbi, R. Smuel Tannenbaum veje került a rabbiszékbe. A hitközség saichetja a szentéletű R. Dávid Eisdörfer volt.

A vezetőségben helyet foglaltak: Braun Samu, Herskovits Béla, Dr. Lissauer Dezső, Rabin Sándor és Schäffer Dezső. Mind kitűnő férfiak, akiket a németek Auschwitzban gázkamrákba küldtek.”

„Szórvány községek, melyekben csak néhány zsidó család élt:

....Jósvafő. Szin község közelében. Öt zsidó család: Özv. Klein Antalné, Klein Károly, Roth Zoltán, Spitzer Dezső, özv. Ungár Dávidné, Reich család. Mind, gyermekeikkel az auschwitzi tűz martaléka lettek, kivéve Spitz Dezső lányát, Nádlerné Bözsit, akik Amerikában és Olgát, aki családjával Izraelben él.”

Jósvafői dalok egy 1982-ben megjelent népdalgyűjteményben

„Ha a népet érteni akarjuk,
meg kell ismerni zenéjét is.”
Kodály Zoltán

Még az „átkosban”, a múlt század ötvenes-hatvanas éveiben jelentette meg a Zeneműkiadó Vállalat zsebkönyv formátumú népdalgyűjteményeit, különböző virágnevekkel címezve a kis köteteket (Rózsa, Tulipán, Rezeda, stb.). Az akkoriban 5 Ft-ért árusított kis könyvecskék a kiadó ars poétikája szerint a gyakorlati zenélést szolgálták, válogatott énekelni valót adva a szélesebb rétegek számára.

Az 1982-ben megjelent „Nefelejcs” című kis kötet több, Jósvafőn gyűjtött dalt tartalmaz özv. Bucsek Istvánné, Fodor Zsuzsanna (86 éves), Parajdi István (61 éves), Deli György (79 éves) adatközlőktől. A gyűjtés 1952 augusztusában történt. A gyűjtést Mathia Károly Dr. végezte.

Megnyugtató lenne, ha a jósvafői népdalkincs szakszerű feldolgozása és dokumentálása a közeljövőben megtörténne!

Ezekre a kis „gyöngyszemekre” Székely Kinga bukkant egy online antikvárium katalógusában. Íme:

The image displays three panels related to folk music collections. The left panel shows the cover of the book 'NEFELEJCS' (98 Magyar Népdal), edited by Mathia Károly Dr. and published by Zeneműkiadó, Budapest 1968. The middle panel shows the musical score for '44. Jósvafői sugártorony' by Deli György (1952), page 86. The right panel shows the musical score for '96. Mindennek van szeretője' by Özv. Bucsek Istvánné and Fodor Zsuzsanna (1953), page 158.

Jósvafői sugártorony (Deli György)
Mindennek van szeretője (özv. Bucsek Istvánné)

77. Túr a disznó
 Jósvafő (Abaúj) 1952. VIII.
 Parajdi István 61 é.

Subito $\text{♩} = 70$

1. Túr a disz-nó, ha a gyöp-re
 hűt-ják, Tur-tot-tam sze-re-től, sző-két,
 bar-nát. Most is tar-tokjóna szí-ven-re
 egy-szet, A-ki-vel a
 hit-re el is mē-nyek.

2. Egyenesen nőt a rétén a nád,
 De kedvemre nevelt éldésanyád!
 Olyan éldésanyát kell keresni,
 Aki ilyen szép lányt tud nevelni.

3. Éldésanyám, minek adott férjhez,
 Minek adott idegen legényhöz?
 Saj, de bajos oleini szegénynek!
 Idegen lányt idegen legénynek!
 Esküdre ment éneklik.

132

76. Dombon van a kisangyalom lakása
 Jósvafő (Abaúj) 1952. VIII.
 Parajdi István 61 é.

Subito $\text{♩} = 70$

1. Domb-on van a kis-an-gya-lom
 la-ká-sa. Pőd-re haj-lik
 nő-ki a ró-zsa-fá-ja.
 Pü-le-mű-le szo-kot raj-ta
 ta-nyáz-ni. Szép a ba-bám,
 re-bíz só-le-el-vál-ni.

2. Ezt a kislányt még akkor megszerettem,
 Mikor véle legelőször beszéltem.
 Megtetszött a gyönyörű szép szaváról,
 Homlokára gondördődött hajáról.

3. Fahuvégi csárdá az én lakásom,
 Kisangyalom, véled abban tanyázom.
 Minden este muzsikászó, cimbalom,
 Ugy élem majd téveled a világom.

Esküdtörő hazagőveit éneklik.

131

Túr a disznó, Dombon van a kisangyalom lakása (Parajdi István)

36. Mikor még én kislány voltam
 Jósvafő (Abaúj) 1952. VII.
 Özv. Bucsek Istvánné, Fodor Zauzanna 86 é.

Tempo giusto $\text{♩} = 64$

1. Mi-kor még én kislány volt-am,
 A di-ó-ér magt(mégho)-tam,
 De már mos-tan ná-gyobb va-gyok,
 A le-gé-nyet majd még-ha-lok!

2. Nagy az én rózsám ereje,
 Kilenc pandur sém bír vele,
 De ha az én szavam hallja,
 Sirva borul az asztalra.

76

23. Ha én aztat tudtam volna
 Jósvafő (Abaúj) 1952. VII.
 Özv. Bucsek Istvánné, Fodor Zauzanna 86 é.

Tempo giusto $\text{♩} = 64$

1. Ha én az-tat tudtam vó-na,
 Hogy a járv-ból asszony vó-na!
 Píz-fa-kar-dót köt-tem vó-na,
 Ka-to-ná-nak álltam vó-na.

2. Katona már az én nevem.
 Annak nevelt anyám engem.
 Még a bölcsőben ringatott,
 Mikor katonának adott.

3. Ha én aztat megtudhatnám,
 Mélyik legény haragszik rám!
 Megölelném, megcsókolnám,
 Talán nem haragudna rám!

54

Mikor még én kislány voltam, Ha én aztat tudtam volna (özv. Bucsek Istvánné)

Dely György kottás füzetje 1922-ből

50 éves a jósvafői hajdani Karsztkutató Állomás

Őszinte tisztelettel és személyes meghatódottsággal köszöntjük a létesítésének 50. évfordulóját ünneplő jósvafői Karsztkutató Állomást. A maga korában egyedi szemléletű és filozófiájú kutató-oktató intézmény sajnos ma már nem töltheti – be azt a szerepét, amelyet megálmodója és megteremtője – Dr Papp Ferenc professzor úr - annak idején megfogalmazott.

A Kutatóállomás 1966 nyarán

A Kutatóállomás, annak hajdani szellemisége, környezete, az ott dolgozó szakemberek és „falusiak” meghatározó jelentőségűek voltak életemben. Az ott töltött nyári gyakorlatok véglegesen kijelölték a barlangokhoz és a barlangkutatáshoz fűződő viszonyomat, a táj és Jósvafő megismerése pedig – ha nem is nyilvános út után – jósvafői „beágyazottságomhoz”, megtelepedésemhez vezetett.

Sajnálatos, hogy a Papp Ferenci idea hosszú távon nem tudott érvényesülni. Ha a mai kor lehetőségei, technikai adottságai, szellemi „szabadsági foka” a kutatóhely alapító elképzeléseibe épülhetett volna, valóban létrejöhetett volna a „csoda”. De mint tudjuk: a történelemben nincs „ha”. És ez így volt a kutatóállomás esetében is. A Papp Ferenci gondolat azonban nem volt hiábavaló. A „hely szelleme” tovább él a tanítványok, a hajdan itt dolgozók, vagy az állomáson csak néhány napig megfordult vendégek gondolatvilágában.

Álljon itt most néhány gondolatom a Kutatóállomás lehetséges jövőjével kapcsolatban, amelyeket néhány éve fogalmaztam meg:

**Gondolatok a Kutatóállomás lehetséges jövőjéről,
a következő 50 évről**

- Szablyár Péter -

(részletek egy 1998-ban készült tanulmányból)

A Kutatóállomás lehetséges helye és szerepe egy – a Világörökség listán szereplő barlangokat kezelő - Nemzeti Park szervezetében

Az Aggteleki Nemzeti Park egyre több olyan fiatal szakemberrel rendelkezik, akik egy-egy szakterületen önálló kutatási tevékenységet végeznek, és jelentős helyismeretük révén képesek lennének külső vendég-kutatók, vagy csapatok irányítására is.

Ezeknek a funkcióknak a gyakorlására az ANP új székháza nem igazán alkalmas, ezért a kutató-oktató tevékenység súlypontját – a tulajdoni viszonyok tisztázását követően – célszerű lenne a Kutatóállomásra helyezni. Az itt folyó tevékenység egyik alapvonulata a Világörökség részeként kezelendő terület, ill. barlangokkal kapcsolatos kutatási tevékenység kellene, hogy legyen. Itt lehetne fogadni, elszállásolni és munkahelyet biztosítani azoknak a hazai- és külföldi vendégkutatóknak, akik a területen dolgoznak.

Ehhez egy olyan szakmai vezető személy állandó jelenlétére van szükség, aki alapvetően nem a „létért való küzdelem”, hanem az ott folyó munka vezetője, és aki a teljes kapcsolattartási eszközrendszer birtokában van.

Régi, törlesztendő adósság lenne egy olyan dokumentáció-tár létrehozása, amely a terület valamennyi hazai fellelhető irodalmát, az elmúlt évtizedek kéziratos jelentéseit, és valamennyi összegyűjtött, és korszerű eszközökkel soha fel nem dolgozott adatait tartalmazná. Ehhez természetesen megfelelő infrastrukturális feltételrendszer (tároló eszközök, számítógépek, másológép, FAX, Internet elérhetőség, stb.) hozzárendelése is szükséges.

A kutatóállomáson kialakítható lenne egy olyan bázis gyűjtemény, amely a terület földtani (ásványok, kőzetek), biológiai (fauna, flóra) jellegzetességeit érzékeltené az ide látogatóval, a területet megismerni szándékozó kutatóval.

A Kutatóállomás létesítményeiben művelhető szakterületek, ezek specifikumai, súlypontjai, lehetséges tudományos programok

A Kutatóállomás lehetőségeinek lényegét az alábbi feltételek együttes megléte határozza meg:

- egy jelentős karsztterület középpontjában helyezkedik el; már megközelítése közben számtalan – karszttal kapcsolatos jelenséget tanulmányozhat az ide látogató (karsztforrás, szurdokvölgy, töbrök, karsztfelszín, felszíni kőzetkibúvások, karsztos növénytakaságok, stb.);

- a közelében nyíló Vass Imre-barlang bejárati szakaszában a jellegzetes barlangi formakincs, képződménytípus jól tanulmányozható, a rövidesen villanyvilágítással is ellátott szakasz kiváló „bemutató barlang”, de alkalmas a barlangok megismerésével, tanulmányozásával kapcsolatos alapismeretek „tan-barlangi” körülmények közötti elsajátítására;
- a Kutatóállomás építményeiben eredetileg kialakított labor-műhely helyiségekben kis költséggel újra létrehozhatók azok az eredeti funkciók, amelyek egyszerű helyszíni méréseket, vizsgálatokat lehetővé tesznek;
- a „kis-csoportos” oktatás, képzés, továbbképzés résztvevőinek elszállásolása az objektumon belül, ill. nyári időszakban az állomás közelében (sátrazás) megoldható;
- a Kutatóállomás környezetében lévő számtalan forrás igen alkalmas alapvető hidrológiai megfigyelések, mérések elsajátítására és végzésére (vízhozam, hőmérséklet, vezetőképesség, stb.);
- a Kutatóállomásról – élményt nyújtó felszíni túrákkal – könnyen felkereshetők a terület jellegzetes zónái (Nagyoldal, Haragistya, Ménes-völgy, Alsó-hegy, stb.), nagy barlangjai (Kossuth-, Béke-, Baradla-, Meteor-, Esztramosi barlangok, Alsó-hegy zsombolyai, stb.);
- a Kutatóállomáson – bár jelenleg egy automatikus üzemű meteorológiai adatgyűjtő-továbbító rendszer működik – adott a feltétele a hagyományos eszközökkel történő észlelésre alapozott meteorológiai alapmegfigyelések időszakos, vagy folyamatos végzésére. Az elmúlt évtizedek archivált adatai kutatási vagy oktatási célra kitűnő összehasonlítási alapot, ill. bázis adatállományt képeznek.
- a Kutatóállomás közelében lévő Vass Imre-barlangban korábban eredményesen folytatott klimatológiai megfigyelések folytatása, módszertani fejlesztések végzése;
- a Kutatóállomás éjszakai fényszegény környezete igen alkalmas csillagászati bemutatók tartására, amatőr csillagászati megfigyelések végzésére (a 60-as években ifj. Bartha Lajos ezt már bizonyította);
- a Kutatóállomás otthont adhatna a hazai természetvédelem három nagy programja (komplex természeti állapotfelvétel, természetvédelmi információrendszer, biodiverzitás-monitorozó hálózat) regionális részfeladatainak is;

A specifikumok és súlypontok meghatározását a fentiekben vázolt adottságokra kell építeni. Itt sem szabad és lehet törekedni a „mindenütt kutatunk valamit, de sehol sem mindent” (Dr Tardy János: Gondolatok egy nemzeti parki kutatási konferencia kapcsán; Proceedings of the „Research, Conservation, Management” Conference; Aggtelek, 1996., május 1-5, Volume I., p = 19-23.) ellentmondás felszámolására. Kutatni természetesen itt sem lehet mindent, de mindazt érdemes és kell, amit jelenleg Magyarországon csak itt lehet.

A kutatások súlypontját azokra a helyszíni megfigyelésekre és adatgyűjtésekre kell helyezni, amelyeket akár személyes, akár telemechanikus úton a Kutatóállomáshoz, mint központhoz köthetők. Ezek vázaltszerű számbavétele azonnal megadja a Kutatóállomás egyik lehetséges tudományos programját is, az alábbiak szerint:

- az Aggteleki-karszt hidrológiai adatbázisának létrehozása (a korábbi adatok feldolgozásával), mérő-adatgyűjtő rendszerének korszerűsítése, üzemeltetése;
- a terület fokozottan védett barlangjainak részletes, leltár-mélységű állapotfelvetele (képződmények, kitöltések, élővilág, antropogén hatások);
- a terület barlangjai különleges ásványtársulásainak genetikai, ásványtani, alaktani vizsgálata (Esztramos barlangjai, Rejtek-zsomboly, Baradla-, Béke-, Vass Imre-, Kossuth-, Szabadság- barlangokban);
- karszt felszín-alaktani kutatások beindítása, a teljes karszterület atlasz-szerű feldolgozása;
- az évtizedek óta folyó faunisztikai kutatások folytatása a terület természetvédelmi kezelési módjának meghatározására.

A Kutatóállomás szerepe és lehetőségei a környezeti nevelésben (alsó-, közép- és felsőfokú oktatásban), ill. a megújult Magyar Szpeleológiai Oktatási Rendszer működtetésében

A Kutatóállomás létesítési helyéből adódó kiváló adottságait az előzőekben már bemutattuk. A környezeti nevelésben újra elfoglalható helyét alapvetően ezek az adottságok, részben az elmúlt évtizedekben itt folytatott ilyen jellegű tevékenységek (általános iskolai táborok, technikumi-szakközépiskolai szakmai gyakorlatok, egyetemek, főiskolák terepgyakorlatai) már bizonyították.

A terület barlangjaiban vezethető különböző nehézségi fokozatú túrák, a karsztos felszín legfontosabb jellemzőit tematikusan bemutató tanösvények (Baradla-

tanösvény, Tohonya-Kuriszlán tanösvény), felszíni és barlangi földtani alapszelvények, a terület különleges faunáját és flóráját feldolgozó szakanyagok képezik a bázisát az itteni ismereteknek.

Mindezek a helyszínt jól ismerő, kutatásával évek-évtizedek óta foglalkozó szakemberek által történő bemutatása olyan hatékony környezeti-nevelési eszköz, amely rövid idő alatt (néhány napos, 1 hetes) igen mély élmény-anyaghoz juttatná a résztvevőket, egyben igen jó propagandául szolgálhatna a Nemzeti Parknak.

A hazai felsőoktatási intézmények közül – részben az eddigi, több évtizedes kapcsolatrendszer és tudományos kötődés figyelembevételével – az alábbiak kutatási-oktatási programja kapcsolható a Kutatóállomáshoz:

- Kossuth Lajos Tudományegyetem, Debrecen
- Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Budapest
- Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola, Szombathely,
- Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola, Eger
- Tanárképző Főiskola, Nyíregyháza
- József Attila Tudományegyetem, Szeged

A megújítás alatt álló **Magyar Szpeleológiai Oktatási Rendszer** (továbbiakban MSZOR) tervezett háromszintű képzési rendszere (Alapfokú tanfolyam – 35 óra elmélet, 77 óra gyakorlat; Középfokú tanfolyam – 36 óra elmélet, 76 óra gyakorlat; Barlangi túravezetői tanfolyam – 43 óra elmélet, 52 óra gyakorlat; Kutatásvezetői tanfolyam – 92 óra elmélet, 70 óra gyakorlat) optimális (6-10 fős) csoportlétszámmal igen jól szervezhető lenne a Kutatóállomás bázisán.

A barlangtani ismeretek jelentős része barlangi környezetben lenne bemutatatható, az elméleti és gyakorlati képzés mindhárom szinten, a Kutatóállomáson, ill. elérhető közelségű környezetében megoldható.

Az ma már senki által nem vitatott, hogy ezek a tanfolyami képzések csak tandíj fizetése mellett történhetnek, ill. esetleges pályázati úton elnyerhető forrásokból finanszírozhatók. Ebben a megközelítésben a Kutatóállomás meghatározó szerepet vállalhatna, jól hasznosítva a területen (ANP) dolgozó ill. kutató szakemberek tudását, elméleti és gyakorlati tapasztalatait.

Még néhány H-Szabó fotó a hajdani jósvafői hársfáról

A nagy hársfa a tragédia előtt (fent) és után (lent)

100 és 200 évvel ezelőtt születtek Jósvafőn
(adatok az egyházi születési anyakönyvből)

200 éve születtek

Az újszülött neve	A születés ideje	Anyja neve	Apja neve
Tósér János	1807.01.09.	Arday Júlia	Ns. Tósér János
Miser György	1807.01.11.	Dövényi Mária	Miser Mihály
Tóth Mária	1807.01.22.	Kováts Ersébeth	Tóth György
Garan Barbara	1807.02.01.	Blasnik Ersébeth	Garan György
Deli Éva	1807.02.04.	Dósa Julianna	Deli György
Koro János	1807.02.05.	Bak Ersébeth	Koró György
Tóth András	1807.03.07.	Fekete Éva	Tóth András
Szalai Rozália	1807.03.05.	Kankutya Mária	Szalai Mihály
Szalai Lídia	1807.03.05.	Kankutya Mária	Szalai Mihály
Majoros János	1807.05.17.	Balás Ilona	Majoros János
Dely Julianna	1807.06.02.	Ns. Dely Borbála	Ns. Dely Sándor
Arday József	1807.06.08.	Ns. Arday Mária	
Oláh János	1807.08.07.	Bíró Borbála	Oláh István
Ferencz István	1807.11.06.	Vintze Julianna	Ifjú Ferencz György
Ditzházi János	1807.11. ?	Bartók Mária	Ditzházi András
Dely Mihály	1807.11.08.	Lippai Mária	Ns. Kis Dely György
Miser András	1807.12.04.	Koto Susánna	Miser Péter

Temetés Jósvafőn

100 éve születtek

Az újszülött neve	A születés ideje	Anyja neve	Apja neve
Garan Emma	1907.01.05	Lidman Irma	Garan Miklós
Gál Erzsébet	1907.01.07	Kerekes Anna	Gál János
Balogh Erzsébet	1907.01.18	Balogh Judit	-----
Marek Borbála	1907.01.30	Majoros Mária	Marek István
Garan Zsigmond	1907.02.26	Kovács Mária	Garan Zsigmond
Deli Illés	1907.02.26	Deli Irma	Deli Lajos
Silye István	1907.03.15	Silye Eszter	-----
Fodor Zoltán	1907.03.23	Lukács Vilma	Fodor Géza
Dely Benjámín	1907.03.30	Tóth Borbála	Dely Rafael
Vostyár László	1907.04.26	Bak Klára	Vostyár László
Czafik Pál	1907.05.17	Czafik Mária	-----
Bak László	1907.05.17	Papp Terézia	Bak János
Leskó József	1907.07.07	Lukács Erzsébet	Leskó József
Farkas Mária	1907.07.26	Farkas Eszter	-----
Grünvald Miksa	1907.10.31	Demeter Mária	Grünvald Benjámín
Palcsó László	1907.08.12	Vostyár Julianna	Palcsó István
Zabos János	1907.11.04	Zabos Terézia	-----
Szakai Imre	1907.11.14	Garan Zsófia	Szakai Zsigmond
Dely Irma	1907.12.28	Boros Zsuzsanna	Dely Antal
Bak Terézia	1907.12.29	Bósa Terézia	Bak János

Részlet a jósvafői temetőből

Dokumentumok Barcsák János tanító életéből

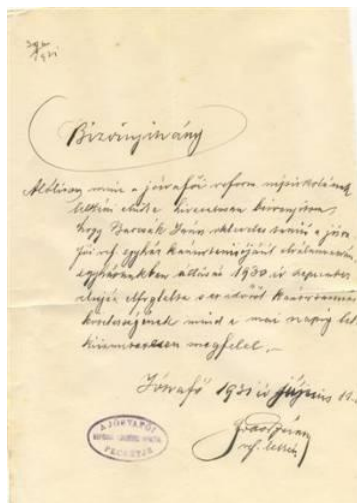
Barcsák János – kisebb megszakításokkal 1931-1950 között, míg felesége, Lovász Erzsébet 1945-49 között tanított a jósvafői iskolában. Fiuk, Barcsák János néhány újabb dokumentumot, fotót adományozott a tájháznak.

Esküvői fotó

Lovász Erzsébet érettségi tablója

1.

2.

3.

1. Bizonyítvány

Alulírott, mint a jósvafői reform. Népiskolának lelkészi elnöke hivatalosan bizonyítom, hogy Barcsák János okleveles tanító a jósvafői ref. egyház kántortanítójáról elvászthatatlan egyházunkban állását 1930. év szeptember elején elfoglalta és ez időtől kántortanítói kötelességének mind a mai napig lelkiismeretesen megfelel.

Jósvafő, 1931. év július 11-én.

Fodor Géza ref. lelkész

2. Igazolvány

Barcsák János a jósvafői ref. iskolának rendes tanítója az 1907. évi XXVI. T.c. 32.§-ának, illetőleg az 1926. év április hó 26-án kelt 36553. számú vall. és közoktatási miniszteri rendeletnek megfelelően alulírottak előtt a következő esküt tette le:

Eskü

Én **Barcsák János** rendes tanító esküszöm a Mindentudó és Mindenható istenre, hogy Magyarországhoz, annak alkotmányához és Magyarország kormányzójához tántoríthatatlan és rendületlen hűséggel viseltetem, Magyarország törvényeit és törvényes szokásait megtartom, az alkotmányos kormánynak és hatóságainak rendeleteit, valamint a tanítói tisztemmel járó kötelességeket mindenkor lelkiismeretesen, híven és pontosan teljesítem, és a gondjaimra bízott ifjúságot a magyar haza szeretetében és valláserkölcsös szellemében fogom nevelni. Isten engem úgy segítse!

Szikszó, 1930. október hó 1.

Hugyel István, Bartók János és XY kör.

tanfelügyelő

3. Emléklap

Barcsák János; A centenáriumi évben a szabadságharc fiatal hőseinek szellemében végzett jó munkájáért adta a Magyar Ifjúság Országos Tanácsa; Non György főtitkár; Budapest, 1948. március hó 15.

Barcsák János miskolci tanítóképző intézeti tablója 1930-ból

Barcsák János tiszti egyenruhában

Régi családi fotó

Bokros Gyuláné a tájháznak adományozta férje – néhai Bokros Gyula – nagyszüleinek színezett eljegyzési fotóját. A kép érdekessége, hogy a vőlegény, Dely Kálmán (született 1884.szeptember 1., anyja: Oláh Zsuzsanna, apja: Dely Kálmán) K.u.K. uniformisban; a menyasszony, Garan Mária (született 1892. január 4-én; anyja: Dely Karolina, apja: Garan Miklós) korabeli viseletben látható.

A tájháznak adományozott orsók (lent)

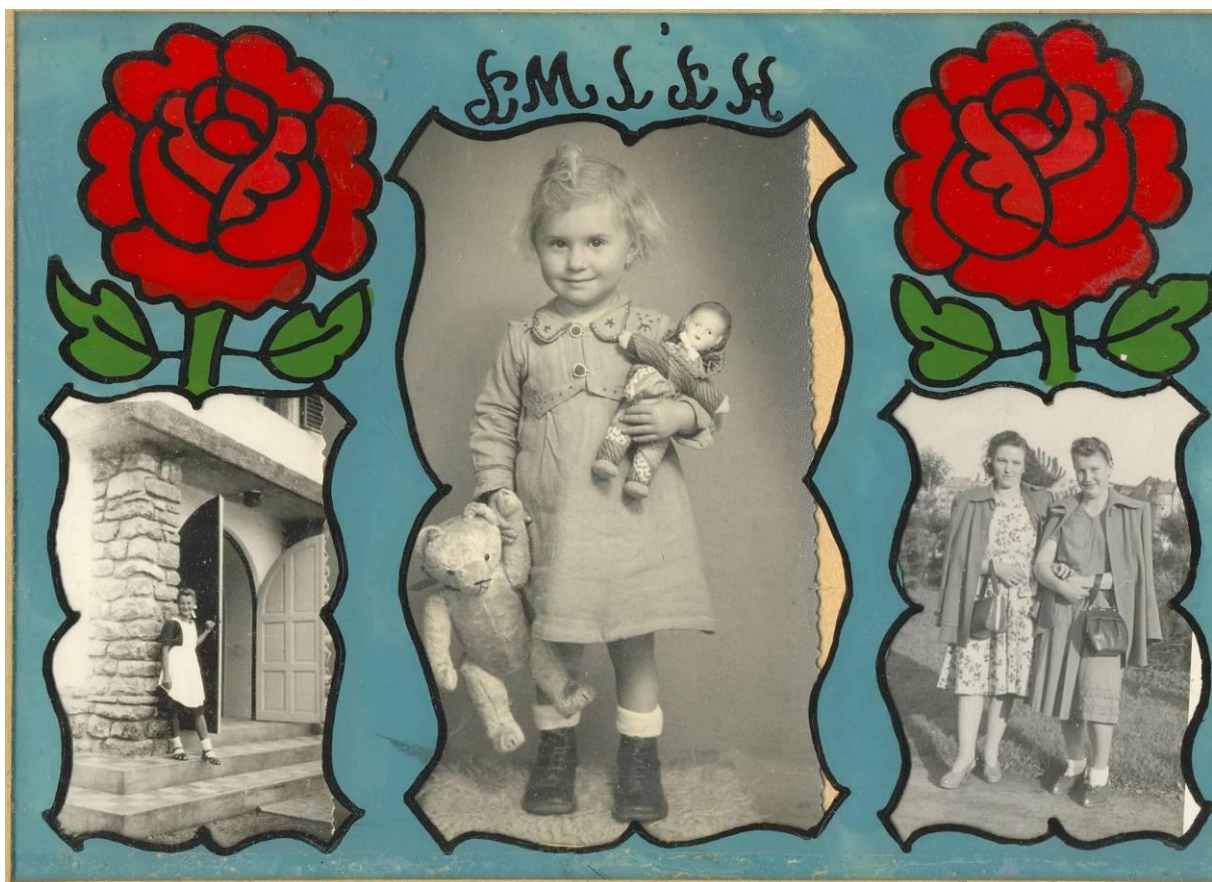

Festett üveges fotók az ötvenes-hatvanas évekből
(a Boros család adományai)

Felső képen középen Boros János (szélein Béres Mária), alsó képen
középen Farkas Sándor (Icike-Picike)

A közelmúlt emlékei

Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetősége
B u d a p e s t

Kedves Elvtársak!

Jósvafő község dolgozó parasztsága azzal a kéréssel fordul a Központi vezetőséghez, hogy a község határában a Boldvavölgyi Állami Erdőgazdaság tulajdonát képező vadtenyésztő terület fekszik el. Ma, amikor az aratás kezdetén állunk és a növényápolási munkálatok befejezése előtt, sajnálattal kell megállapítanunk azt, hogy a vadkár községünk határában 35-40 % között van.

Ezek a vadkarak még a teljes beérésig még fokozódni fognak, és feltehető, hogy amilyen ütemben teszi tönkre a terményeket, el fogja érni a 60-70 %-ot.

A község tanácsa ebben az ügyben már jelentést tett úgy a járási tanács valamint az Erdőgazdaság felé, azonban mind a mai napig ebben az ügyben érdemleges döntést nem tettek, és így a lakosság abban a helyzetben van, hogy a bizalmát kezdi elveszíteni, valamint a beszolgáltatási kötelezettségének a lehetősége is veszélyeztetve van.

Azért fordulunk a Központi vezetőséghez ezen ügy sürgős elintézése érdekében, hogy mivel a községi tanács már több esetben jegyzőkönyvezte, és az illetékeseknek megküldte, azonban az ügyben semmiféle intézkedés nem történt.

Az 1954 évi július hó 8-án megtartott népnevelő értekezleten a megjelent elvtársak ismét felvetették a fent nevezett sérelmet a járási Pártbizottság által kiküldött név szerint Pusztai elvtársnak, akinek a javaslata alapján fordulunk a fent nevezett sérelem sürgős elintézése érdekében a Központi vezetőség felé.

Ezen ügynek a Központi vezetőség felé való felterjesztését indokolttá tette az, hogy az elküldött felsőbb szervek felé jegyzőkönyvek idáig semmi eredményt nem hoztak, ugyanakkor a dolgozó parasztság hangulatát is figyelembe vettük.

Jósvafő 1954 évi július hó 8-án

elvtársi üdvözlettel

Deák István
v.b. elnök

Dudás László
Közs.M.D.P.titkár

Pusztai Mátyás
J.B. kiküldött elvtárs

A miskolci államügyészség kirendeltsége, Edelény

1953. ük. 516/1. szám

Járásbíróság büntetőtanácsa elnökének

A közellátás érdekeit veszélyeztető büntett miatt Tarjányi Ferenc ellen folyamatba tett nyomozás iratait csatoltan az alábbi

v á d i r a t

benyújtásával küldöm meg:

A szabadlábon lévő: tarjányi Ferenc, aki 1899. évi március hó 31. napján Jósva-főn született, nős, középparaszt, szüleinek a neve: néhai Tarjányi Ferenc és néhai Pogány Mária, vagyona: 17 kh föld, büntetlen, jósvafői lakos terheltet az alábbi tényállás alapján vádolom:

A terhelt egyáltalán nem teljesíti az állam iránti kötelezettségeit. Vetésterve volt: 2 kh tavaszbuza, 1 kh árpa és 1 kh zab, azonban sem ősszel, sem tavasszal semmi vetést nem végzett. Egyéb beadásával is hátralékban van: búzából 61 kg, rozsból 66 kg, árpából 215 kg, zabból 215 kg, kukoricából 162 kg, napraforgóból 77 kg, babból 22 kg, hizott sertésből 75 kg, tojásból 347 kg, baromfiból 24.20 kg a beadási hátraléka.

A vád a terhelttel szemben a BHÖ. 269. pontjának a./ és f./ alpontjaiban és a 272. pont /1/ bekezdésében foglalt a közellátás érdekeit veszélyeztető büntett. Bejelentem, hogy a terhelt erkölcsi és vagyoni bizonyítványának a beszerzése iránt saját hatáskörömben intézkedtem.

A megidézendők jegyzékét a vádirat végén közlöm.

A terhelt a bűncselekmény elkövetését beismerte.

Edelény, 1953. évi április hó 14. napján.

Idézendők jegyzéke:

- 1./Tarjányi Ferenc Jósva-fő terheltként.
- 2./Deák István Jósva-fő tanúként.
- 3./Farkas Sándor mezőőr Jósva-fő tanúként.

Dr. Sztás István sk.
államügyész”

A jósvafői tájház vendégkönyvéből

Köszönjük! Visszajövünk! A Topolánszky család. 2007. március 13.

Ahol megállt az idő.....Csodaszép! Beni Dóra. 2007. március 17.

Tetszenek a szobák, főleg a jobb oldali. Bár szívesen megnézném, mi van a ládában. Eszter és Emese. 2007. április 7.

Szép élményekkel gazdagodtunk, csodálatos vidék, igazi parasztporta! Gyönyörű darabok a régi időkből! Köszönjük! Dankó Istvánné, Csécse, 2007. 04.09.

2007. májusában egy székelyföldi csapat látogatott Jósvafőre (is). Köszönjük a vendéglátóink kedvességét! Pap Enikő, Pap Mária; 2007. május 10.

Köszönjük azt a pár órát, amit nekünk ajándékozott Jósvafő. Tisztelettel kívánunk további jó munkát! Szilágyi Márta tanár és a diákjai a budapesti Budencz József Alapítványi Gimnáziumból. 2007. 05. 19.

Az Apáczai Csere János Gimnázium 21 diákja csodálta meg ezt az érdekes, autentikus kiállítást! 2007. június 8. Lelkes Zoltán, Andics Dóra, Kupper Boróka

Mindenki számára példát mutat ez az értékmentő kiállítás. Köszönjük, hogy itt lehettünk! 2007. 06. 21. Nyíregyházi Váczi Mihály Általános Iskola dolgozói

Köszönjük ezt a szép, értékes, időtálló faluházat. Jó volt ide betérni, emlékezni a régi időkre. Reméljük, sokáig így maradhat, és sokan gyönyörködhetnek benne. Csenki Ferencné, Kéri Simon; 2007. 06.22.

Nekem a hálószoza teccik a legjobban! Deák Mónika, 2007. június 30.

Június 30-án itt járt Kecső község lakossága. Örömmel tölt el bennünket, hogy ily sikeresen őrzik és védik elődeink munkáját. Lőrincz László, Lőrincz Gyöngyi, Lőrincz Lívia, Garaj Lucia, Garaj Emília, Hegedüs Piroska, Molnár Gyula, Lőrincz Klára, Hegedüs István

Gyönyörű a falu és a hegyek is. Szépen be van rendezve a tájház. Nagyon tetszik nekünk. Köszönjük ezt az élményt! Ádám és Edina 2007. 07.07.

T a r t a l o m

A 2007-es év jósvafői helytörténeti szenzációja

Ságh Dániel[†]

Egy különös felfedezés Átányban

Jósvafő múltjának újabb összefoglalása

Szórvány adatok a hajdani jósvafői zsidó közösségről

Jósvafői dalok egy 1982-ben megjelent népdalgyűjteményben

50 éves a jósvafői hajdani Karsztkutató Állomás

**Gondolatok a Kutatóállomás lehetséges jövőjéről,
a következő 50 évről**

100 és 200 évvel ezelőtt születtek Jósvafőn

Dokumentumok Barcsák János tanító életéből

Régi családi fotó

**Festett üveges fotók az ötvenes-hatvanas évekből
(a Boros család adományai)**

A közelmúlt emlékei

A jósvafői tájház vendégkönyvéből